

УДК 74.268.3

РЕАЛІЗАЦІЯ БІОАДЕКВАТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вікторія ЛЕЛЕКО (Черкаси)

Постановка проблеми. У сучасних умовах навчання спостерігається перехід на гнучкіші моделі організації педагогічного процесу, орієнтовані на особистість суб'єктів пізнання. Такий процес є більш умотивованим та має варіативний і корекційний характер. Саме з цих причин виникає потреба у розробленні та впровадженні відповідних технологій [10, с. 25-26]. Однією з таких є біоадекватна (ноосферна) технологія (Н.В. Маслова).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема застосування біоадекватної технології у процесі навчання досліджувалася такими вітчизняними та зарубіжними вченими, як: Б.О. Астаф'єв, Н.В. Маслова, О.М. Леонтьєв, Г.К. Лозанов, С.В. Лещев, М. Монтессорі, Ж. Піаже, Ж.-Ж. Руссо, Я.А. Коменський, В.Ф. Шаталов та ін.

Метою статті є виявлення особливостей та основних методологічних вимог, яким має відповідати біоадекватна технологія для її ефективного використання у навчанні іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Біоадекватна технологія* – це технологія, орієнтована на розвиток цілісного мислення людини та формування навичок і вмінь мислити образами. Її метою є мотивація, створення й активізація цілісних динамічних інформаційних образів із певної теми, а також поступове розкриття здатностей і прихованих потенційних можливостей мислення та свідомості особистості. При застосуванні такої технології задіюються всі канали сприйняття інформації, що робить процес викладання результативнішим [5, с. 32]. Використання біоадекватних технологій гармонізує роботу правої та лівої півкулі мозку суб'єктів пізнання, зменшуючи їм стресове, психологічне навантаження [11]. Медико-психологічними особливостями біоадекватної технології є [5, с. 32]:

1. релаксаційно-активна – етапи релаксації (накопичення інформації, робота правої творчої півкулі у стані спокою) чергуються з етапами активності (залучення лівої півкулі: аналіз і синтез інформації);

2. здоров'язберігальна – не порушує природних механізмів сприйняття, перероблення та зберігання інформації;

3. корекційна – застосовує, відновлює й розвиває порушену природну послідовність сприйняття інформації.

В аспекті біоадекватної технології розрізняють *дві основні форми* навчально-пізнавальної діяльності: активну й релаксаційну. До активних форм відносять: дискусію з проблематики досліджуваних питань; обмін особистим досвідом учасників заняття щодо сприйняття смислового простору досліджуваних питань; усне й письмове опитування в межах виучуваного матеріалу; виступи з доповідями, сповіщеннями, повідомленнями тощо; ділові й рольові ігри. До релаксаційних форм навчально-пізнавальної діяльності відносять: прослуховування та візуалізацію навчального тексту; прослуховування музичних композицій для позитивного психоемоційного настрою; створення віртуальних моделей виучуваної інформації за допомогою включення в роботу проєктної функції головного мозку; малювання образів-схем – віртуальних моделей виучуваної інформації; створення комфортної зони мислення учасників освітнього процесу. Добір видів навчальної діяльності в кожному конкретному випадку залежить від специфіки навчального матеріалу, пізнавальних й індивідуально-типологічних особливостей суб'єктів пізнання тощо. За наявності загальної біоадекватної основи всі види педагогічної роботи сприяють «груповій роботі» мислення [2, с. 9-10].

В основу біоадекватної технології покладена REAL-методика (англ. *Relaxation Action Learning*), розроблена у слов'янському науковому просторі. У контексті цієї методики особистість розглядається як органічна, відкрита, самоорганізувальна система, частина єдиної системи світу. Тому REAL-методика орієнтована на організацію гармонійної діяльності обох півкуль головного мозку у процесі навчання [6].

Ця методика полягає в розумному розчленуванні навчального матеріалу й видів робіт на певні етапи заради ефективного сприйняття матеріалу та створення цілісної системи знань із конкретної дисципліни. Із цією метою створюються природні для людини умови, за яких обидві півкулі мозку активізуються й жодна з них не залишається без навантаження. На думку автора, у цьому випадку знання накопичуються з великим

ступенем надійності. Крім того, взаємодія лівої та правої півкуль головного мозку приводить до того, що тіло, мозок і душа досягають певної гармонії. У результаті використання цієї методики забезпечується ідеальна робота структур мозку й, як наслідок – ідеальне фізичне самопочуття суб'єктів пізнання [9].

REAL-методику розглядають як сукупність скоординованих дій викладача і студентів, метою яких є *формування цілісних динамічних мислеобразів, а також навичок, умінь і здатностей інструментальної роботи з ними* [2, с. 4]. На думку авторів означеної технології, мислеобраз – це індивідуально сприйнятий усіма органами почуттів індивіда цілісний образ предмета або явища. Будь-яке слово є своєрідним ключем, який викликає індивідуальні для кожної людини мислеобрази, а також низку спогадів, фізично і психологічно знайомих лише їй. Якщо проаналізувати знання, думки й образи пам'яті, то можна побачити, що всі вони, по суті, є мислеобразами, в яких відбитий весь досвід людини. У процесі формування цілісних динамічних мислеобразів застосовується системна організація фізіологічних, інтелектуальних і психічних функцій суб'єктів. При чому, чим більше каналів сприйняття задіяне в момент знайомства з предметом або явищем, тим сильнішими є образи і, як результат, тим легше їх викликати [1; 2, с. 4].

Опорний мислеобраз, в якому вміщена інформація в алгоритмічному порядку, називається *образоном* [7]: він виступає як знак або символ, в якому закладена суть навчального матеріалу. Образон допомагає відобразити одночасно як образ, так і суть навчальної інформації, полегшуючи сприйняття навіть найскладнішої інформації. Виокремлюють кілька *типів образонів* [4]:

1. асоціативні – вказують на схожість якостей, властивостей, структуру, функції тощо: образ не ділиться на частини, учневі пропонується пригадати його запах, форму, смак, колір. Наприклад: троянда, виноград, парасолька, мурашник тощо;

2. конструктивні – всі складові частини об'єднані спільною ідеєю, наприклад: квітка з пелюстками, куц смородина тощо;

3. асоціативно-конструктивні – об'єднують якості першого і другого типів, наприклад: водоспад, дзеркало, листковий торт, соти тощо;

4. метафоричні – відбувається образне порівняння, наприклад: дерево, годинник, всесвіт тощо.

REAL-методика ставить дворівневу мету викладацької діяльності [9]:

1. перший рівень – навчання студентів методики мислити розумовими образами;

2. другий рівень – формування системи розумових образів із конкретної навчальної дисципліни.

Таким чином, у біоадекватній технології мета навчання розглядається дещо ширше, ніж у традиційних технологіях.

REAL-методика навчання передбачає дотримання певних *етапів*, які відповідають етапам сприйняття інформації. Першим – сенсорно-моторним етапом – є презентація інформації. Його метою є введення нового матеріалу на основі особистого досвіду. Другим – символьним етапом – є сприйняття інформації. Він має на меті залучення до роботи різноманітних центрів мозку. Третім – логічним етапом – є опрацювання інформації. Метою цього етапу є розуміння інформації через логічне осмислення. Четвертим – лінгвістичним етапом – є акомодация інформації у свідомості через словообраз, креативне використання розумових образів у мовленнєвій діяльності. Цей етап ставить за мету тренування навчального матеріалу. П'ятим етапом є архівування інформації. Його метою є синхронізація взаємозв'язків між зоровими, слуховими, нюховими й дотиковими рецепторами [6]. Зобразимо все сказане вище у вигляді таблиці (таблиця 1) [8].

Таблиця 1.
Етапи сприйняття й опрацювання навчальної інформації

Релаксація	Активність	Релаксація	Активність
<u>метод:</u> слухання + візуалізація	<u>метод:</u> графічне зображення символу, образу, інформації	<u>метод:</u> слухання + завдання	<u>метод:</u> виконання завдання і його аналіз
<u>мета:</u> уведення нового матеріалу на основі особистого досвіду й вибору індивіда	<u>мета:</u> залучення до роботи різноманітних мозкових центрів	<u>мета:</u> розуміння інформації через логічне осмислення	<u>мета:</u> володіння матеріалом
сенсорно-моторний етап	символьний етап	логічний етап	Лінгвістичний етап
I	II	III	IV

Біоадекватне заняття передбачає ті самі етапи, що й традиційне заняття, але в різних психологічних станах. Перший етап – *набуття знань* – відбувається у стані релаксації. Тут має місце вмотивоване формування думки-образу навчального матеріалу зі структурованою інформацією. Цей етап триває 10 хвилин. Другий етап – *формування навичок і вмінь практичного застосування набутих знань* – проходить у стані активності. Тут відбувається «переведення» думки-образу інформації на рівень словесного опису й візуального графічного образу у вигляді малюнка, тобто формування візуального, моторного, слухового та логічного зв'язків між абстрактною інформацією й особистим образом. Цей етап триває 10-15 хвилин. Третій етап – *закріплення досвіду використання знання* – передбачає відділення навчального образу і пошук самостійних прикладів з подальшою їх перевіркою та коригуванням. Цей етап триває 10-15 хвилин [2, с. 14].

Під час біоадекватного заняття важливим етапом є введення нового навчального матеріалу з предмета у режимі 8-10-ти хвилинної навчальної релаксації. Релаксація як психофізичний процес передбачає зменшення напруження, довільний або мимовільний стан розслаблення. Довільна релаксація викликається шляхом розслаблення м'язів та уявлення станів спокою, який забезпечує оптимальне самопочуття в найбільш відповідальний момент навчальної діяльності. У навчальному процесі безпосередньо й активно беруть участь почуття. З їхньою допомогою відбувається глибинний роздум, внутрішня мандрівка, в ході якої засвоюється й закріплюється навчальна інформація. Навчальна релаксація структурується за трьома ключовими етапами. 1. Спочатку створюються умови для гармонізації психофізичного стану студентів. 2. Далі вводиться новий матеріал, точніше його інформаційне «згорання» на образах, підібраних асоціативним шляхом. 3. Завершує роботу етап виходу з релаксації [3, с. 34-41].

Висновки. Таким чином, біоадекватна технологія забезпечує роботу двопівкульного мислення, залучає до навчального процесу всі канали сприйняття інформації, дозволяє у кілька разів скоротити час навчання, а також легко і надійно засвоїти великий і важкий матеріал. Як наслідок, відбувається квантовий стрибок, який дозволяє людині вийти на новий цикл свого

розвитку та набути нові якості, яких вона раніше не мала.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Беляєва Э.Ф., Зубкова Л.М. Функция мислеобразу у двопівкульному мисленні [Електронний ресурс] / Э.Ф. Беляєва, Л.М. Зубкова. – Режим доступу до видання: <http://intkonf.org/belyaeva-ef-zubkova-lm-funktsiya-misleobrazu-u-dvopivkulnomu-mislenni/>
2. Биоадекватная методика преподавания / Н.В. Маслова, Н.В. Антоненко, М.В. Ульянова и др.; отв. ред. Н.Г. Куликова. – М.: Центр РАЕН «Планета Семь-Я», 2008. – 80 с.
3. Богосвятська А.І. Сучасні педагогічні технології у практиці вчителя світової літератури / А.І. Богосвятська // Зарубіжна література в школах України: Методичний журнал. – 2013. – № 1. – С. 34-41.
4. Богосвятская А.И. Современный урок: гармония, вдохновение, фантазия (биоадекватные уроки литературы). Методическое пособие / А.И. Богосвятская. – Севастополь, 2013. – 124 с.
5. Инновационные технологии Петербургской современной школы: концептуальный анализ: методическое пособие / Е.А. Марковская, И.В. Муштавинская, И.Б. Мылова и др. – СПб.: СПб АППО, 2010. – 36 с.
6. Маслова Н.В. Ноосферное образование / Н.В. Маслова. – М.: Ин-т холодинамики, 2002. – 342 с.
7. Маслова Н.В. Ноосферное образование / Н.В. Маслова. – Изд. 3-е, исправленное и дополненное. – Симферополь: Доля, 2012. – 290 с.
8. Маслова Н.В., Ульянова М.В. Методическое пособие для преподавания учебной дисциплины «Основы социального управления» / Н.В. Маслова, М.В. Ульянова. – М.: Институт Холодинамики, 2003.
9. Невская Е.В. Биоадекватная методика преподавания [Электронный ресурс] / Е.В. Невская. – Режим доступа к изданию: <http://www.nevskaya-lena.narod.ru/biometod>.
10. Никишина И.В. Инновационные педагогические технологии и организация учебно-воспитательного и методического процессов в школе: использование интерактивных форм и методов в процессе обучения учащихся и педагогов / И.В. Никишина. – Волгоград: Учитель, 2008. – 2-е изд., стереотип. – 91 с.
11. Ноосферное образование – стратегия здоровья // Сборник материалов XXVIII Межд. науч.-практ. конф. / Под ред. Н.В. Масловой. – Севастополь: Изд. Кручинин Л.Ю., 2010. – 520 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лелеко Вікторія Володимирівна – викладач кафедри англійської філології Черкаського Національного університету ім. Б. Хмельницького.

Коло наукових інтересів: впровадження технологій у навчання іноземних мов.